CENTRALIZACYA

TOWARZYSTWA DEMOKRATYCZNEGO POLSKIEGO.

DO

OGÓŁU TOWARZYSTWA.

Obywatele!

Uzupełnione jeszcze w zeszłym miesiącu wotowanie na projekt o sądownictwie, i nadbiegłe w tym czasie inne porządkowe przedmioty, nie pozwalają nam zachować, z całą ścisłością, względu, jaki na wybory mieć powinniśmy. Czujemy mocno, iż uwaga wasza, jedynie tą najważniejszą czynnością, bez żadnéj przerwy i aż do zupełnego jéj ukończenia, zajętą być powinna; lecz z drugiéj strony, nie chcielibyśmy zostawiać bez wprowadzenia w wykonanie tego, co już uchwaloném zosiało, lub opóźniać się z innemi przedstawieniami. Godząc przeto te dwie wymagalności w ten sposób, aby nawzajem sobie nie przeszkadzały, rozebraną w Towarzystwie kwestyą o przyszłéj władzy powstania do przyszłego zostawiamy miesiąca; teraz zaś przedstawiamy wam te tylko przedmioty, które pewnego pośpiechu wymagając, zarazem uwagi waszéj zbytecznie rozrywać nie mogą.

I. Raport z wotowania na projekt o Sądownictwie.

Według nastąpionego obrachunku, w wotowaniu na projekt o sądownictwie wzięło udział ogółem członków 577. Wota ich rozdzieliły się jak następuje:

a). *Za Działem pierwszym projektu*: Amiens 3, Bressuire 1, St-Avold 1, Mas d'Azil 1, Loches 1, Aurillac 3, Orléans 8, Niort ze znoszącymi się 12, Laroque i Lavelanet 5, Nantes 25, Angoulême ze znoszącymi się 9, Falaise i Flers 5, Huppain 1, Avranches 4, Lille 5, Montpellier 23, Briquebec 2, St-Martine 1, Nogent-le-Rotrou 3, Honfleur 6, Poitiers 10, St-Foy 1, Rouen 17, Décise 2, St-Etienne 14, Avignon i Sorgues 2, Lyon 12, Angers 21, Loudun 4, St-Brieuc 1; Villeneuve 14, Marmande 7, Parthenay 1, Cannes 1, Meaux 1, Draguignan 1, Rennes 3, Montreuillon 3, Marchenoir 1, Montmorillon 1, Londyn 1, Toulouse 6, Agen 2, Puy l'Evêque 12, Craon 6, Clermont 18, St-Amand 4, Paryż 3, St-Calais 6, Jonzac 1, Cosne 3, Vimoutiers 7, Annonay 9, Sigean 2, Hâvre 31, Vayrac 8, Tours 3, Vichy 1, Naveil 3, Bayeux 2, Brioux 4, Pioussay 2, Besançon 6,

30

Vire 1, Rochefort 1, Marnay 1, Pamiers 1, Auxerre 8, Limoges 2, Castillonès 3, St-Junien 2, Tarbes 1, La ferté macé 2, Dôle 1, L'aigle 7, Mauriac 1, Alençon 6, Szwajcarya 3, Strasbourg i Molsheim 6, Laval 11, Beauvais 7, Członkowie Centralizacyi 5; razem . . . 445

Przeciw działowi pierwszemu: Chalôns 5, Ménéhould i Vienne le Château 2, Montpellier 1, Airvault 8, Bordeaux 14, Poitiers 22, La Rochelle 5, Rouen 1, Grignon 1, Avignon 10, Evreux 4, Valence 3, Rennes 2, Metz 3, Londyn 9, Toulouse 18, Saintes 2, Privas 4, Paryż 9, Nantes 1, Pau 1, Le Mans 7; razem 132

Ogółem 577

b). Za Działem drugim projektu: Amiens 3, Bressuire 1, St-Avold 1, Mas d'Azil 1, Loches 1, Aurillac 3, Orléans 8; Niort 12, Laroque i Lavelanet 5, Nantes 25, Angoulême 9, Falaise i Flers 5, Huppain 1, Avranches 4, Lille 5, Montpellier 23, Briquebec 2, St-Martine 1, Nogent-le-Rotrou 3, Honfleur 6, Poitiers 10, La Rochelle 5, Ste-Foy 1, Rouen 17, Décize 2, St-Etienne 6, Avignon i Sorgues 2, Lyon 12, Angers 21, Loudun 4, St-Brieuc 1, Villeneuve 14, Marmande 7, Parthenay 1, Cannes 1, Meaux 1, Draguignan 1, Rennes 3, Montreuillon 3, Marchenoir 1, Montmorillon 1, Londyn 1, Toulouse 5, Agen 2, Puy l'Evêque 12, Craon 6, Clermont 18, St-Amand 4, Paryż 3, St-Calais 6, Jonzac 1, Cosne 3, Vimoutiers 7, Annonay 9, Sigean 2, Hâvre 29, Vayrac 8, Tours 3, Vichy 1, Naveil 3, Bayeux 2, Brioux 4, Pioussay 2, Besançon 6, Vire 1, Rochefort 1, Pau 1, Marnay 1, Pamiers 1, Auxerre 8, Limoges 2, Castillonès 3, St-Junien 2, Tarbes 1, La ferté macé 2, Dôle 1, L'Aigle 7, Mauriac 1, Alençon 6, Szwajcarya 3, Strasbourg i Molsheim 6, Laval 11, Beauvais 7, Członkowie Centralizacyi 5; razem 440

Przeciw Działowi drugiemu: Châlons 5, St-Ménéhould i Vienne le Château 2, Montpellier 1, Airvault 8, Bordeaux 12, Poitiers 22, Rouen 1, St-Etienne 8, Grignon 1, Avignon 10, Evreux 4, Valence 3, Rennes 2, Metz 3, Londyn 9, Toulouse 19, Saintes 2, Privas 4, Paryż 9, Hâvre 2, Nantes 1, Le Mans 7; razem . . 135

Ogółem 575

Projekt przeto o Sądownictwie, stosownie do ustanowionego w poprzednim okòlniku kompletu, bezwarunkową większością T^wa^, w obudwóch Działach swoich, przyjęty i zatwierdzony został.

Przedmiot ten, nowém prawem objęty jest jednym z tych, które w urządzeniu swoiém najwięcéjprzedstawiły i napotykały trudnosci. Zacząwszy od organizacyi wewnętrznéj odkładany on był zawsze do pó-

źniejszego czasu, a przedstawione względem niego myśli, albo nieodpowiadały wszystkim warunkom, albo też w części, lub całości były niewykonalne. Potrzeba jednak zmiany i dopełnienia urządzeń sądowniczych od czasu do czasu czuć się dawała; zapobiegło jéj znacznie témczasowe postanowienie umieszczające w sekcyi przedstawiającéj apelacyą, która przez ogół T^wa pod żadnym względem wykonywaną być nie mogła; lecz pozostały jeszcze do poprawienia sądy pierwszéj instancyi do sekcyi miejscowych przywiązane, tudzież rozporządzenie o pojedynkach. Sądy te niejednostajne dla wszystkich i niekiedy ze zbyt małéj liczby członków złożone, raz za surowe, drugi raz za nadto pobłażające, przedstawiały jeszcze tę ważną niedogodność, iż do znacznéj liczby członków pojedynczo mieszkających zastosowanymi być nie mogły; sekcye najbliższe wymawiały się nieznajomością sprawy lub ustałemi z członkiem stosunkami, a Centralizacya zmuszoną była odsyłać wszelkie tego rodzaju zaskarżenia do sekcyi poatweńskiéj, i robić zniéj pod pewnym względem ogólną instytucyą sądowniczą nad tymi, którzy bądź obranéj dla siebie sekcyi nie mieli, bądź też dla zupełnego odosobnienia z nią samą się znosili. — Wyjść więc ze stanu tymczasowego i urządzić się w ten sposób, aby wzajemna czujność nad sobą z równą łatwością wykonywaną być mogła — zrobić o ile można sądy jednostajnemi dla wszystkich, i w pomnożonéj liczbie, sądzących jakoteż w ich niezależności od stosunków miejscowych, dać rękojmią obydwom stronom dojrzalszego rozpoznania rzeczy i niepodejrzanéj bezstronności — obmyślić nadto jeszcze środek przeciwko wydarzyć się mogącéj pomyłce, i przynajmniéj w podobieństwie zbliżyć instytucyą sądowniczą do téj, któraby w inném położeniu T^wa z ogółu i przez ogół wybrana, nic do życzenia pod każdym względem nie zostawiała — taki był cel, i takie położone warunki dla każdego projektu, któryby dotychczasowe urządzenia sądownicze lepszemi i zupełniejszemi zastąpić usiłował. — Czyli projekt zeszłéj Centralizacyi, dziś w prawo zamieniony, wraz ze wszelkiemi swojemi poprawami, odpowiedział wymienionym warunkom, na czém mu jeszcze zbywa i w czém odmiany potrzebować będzie, to najlepiéj późniéjszy czas i wprowadzenie go w wykonanie pokazać może; nateraz zaś oprócz posłuszeństwa które się prawu należy, samo skłonienie się większości T^wa za nim i dane mu pierwszeństwo przed wszystkiemi innemi kombinacyami uprzedzić nas powinno na jego stronę, wlać przekonanie iż to był jeden z najlepszych i najzupełniejszych środków między przedsawionemi, a szczególniéj iż musiał on być wolnym od wad i niebezpiecznych dążeń, jakie mu przypisać usiłowano, kiedy tak wyraźne zatwierdzenie zyskał dla siebie. Dość liczne wota mniejszości w jednéj i ogólnéj ru-

bryce umieszczone, żadnego dowodu przeciwko projektowi nie stanowią; pod względem stosunku liczbowego, rozdzielają się one na różne kategorye, z których każda osobno wzięta niezmiernie drobną w porównaniu z większością Tw^a^ być musi; pod względem zaś siły moralnéj reprezentują tylko dawniejsze, w uwagach przedstawione pomysły, a ich motywa nie przedstawiając nic nowego, tém samém nie sprawdzają tego zapowiedzenia, jakoby poczęte przez czas i postęp Tw^a^ myśli, o właściwszem urządzeniu sądownictwa spieszném podaniem projektu pod wotowanie, zatamowanemi zostały.

Ostateczna decyzya Tw^a^ w tym przedmiocie uwalnia nas od rozbioru wszystkich z przeciwnéj strony powódów; przedsiębiorąc tę na nic nieprzydatną już pracę, chybabyśmy powtórzyć musieli to wszystko, cokolwiek przy uwagach i w późniejszych pismach powiedzianém było. Tw^o^ zna je prócz tego i oceniło dokładnie; napotkawszy jednak w tychże powodach niektóre mylne rozumienia nowéj ustawy, sprostować je obowiązani jesteśmy, gdyż inaczéj ani zastosowanie się do niezrozumianych przepisów, ani jednostajność w ich wykonywaniu osiągniętą by być nie mogła.

Wielu bardzo członkom przeciwnym towarzyszyło to mniemanie, jakoby projekt usuwał sekcye od udziału w sprawach przeciwko ich członkom wytoczonych; inni obawiali się przeniesienia sądu do sekcyi obcéj, aby przez to objaśnienia i co do rzeczy i co do członka w miejscu jego pobytu jedynie osiągnąć się dające, dla sędziów oddalonych straconemi nie były; inni znowu tłumacząc się jeszcze wyraźniéj, przypisywali projektowi myśl wyłącznego oddania całéj instrukcyi sprawy Centralizacyi, a stąd nieobrachowane koszta, narażenie sędziów na błędy i przeważny wpływ instytucyi naczelnej w sprawach o wykreślenie. Żadne przecież szczegółowe przepisy projektu, ani cały duch jego na podobne mniemania naprowadzać nie mogły; członkowie w tém uprzedzeniu zostający, wprost się mylili, nie uważali na objaśnienia już potylekrotnie przez nas samych w tym względzie dane, a ich motywa każą nam słusznie sądzić, iż liczba dzisiaj tak znaczna przeciwnych projektowi byłaby daleko mniejszą, gdyby prawdziwe o nim pojęcia miejsce podobnych błędów zajęły.

Sekcye według projektu na teraz w prawo zamienienionego nie są pozbawione wpływu na sprawy członków swoich i stosownego w nich udziału z mniejsca, jakie zajmują. Ostateczne wyrzeczenie o winie lub niewinności, zaaplikowanie kary do sędziów obcych należy; lecz cała instrukcya sprawy, jakoto: przyjęcie skargi i wysłuchanie obwinionego, ściągnienie z jednéj i z drugiéj strony dowodów, potrzebne objaśnienia,

świadectwa dobréj lub złéj konduity, słowem to wszystko, co na miejscu pobytu tak o rzeczy jak o osobach zebrane być musi, i co właściwych sędziów w możności dokładnego poznania sprawy postawić może, jest zatrudnieniem i wyłącznym obowiązkiem sekcyi miejscowéj. Dając prawo, oskarżonemu obcych i od źrodła sprawy obdalonych sędziów, chciało tylko pomnożyć gwarancyą bezstronnéj sprawiedliwości tak względem niego jak względem związku, lecz bynajmniéj im nie kazało wyrokować z zawiązanemi oczyma i pozbywać się obiaśnień do miejsca pobytu przywiązanych. Jeżeli sądzenie sprawy na miejscu pociągało nieraz za sobą wzburzenie umysłów i stąd niejednostajność decyzyi, stanowienie o niéj bez objaśnień miejscowych sprowadzałoby podobne pierwszym wypadki, chociaż z odmiennych przyczyn. W ustawach naszych potrzebna jest zasada, iż członkowie sekcyi są jak najściśléj z nią połączeni i za jéj tylko pośrednictwem komunikować się mogą; téj zasady w niczém nienadwérężało i nadwerężyć nie mogło prawo obecne, chociażby dla tego tylko, iż wiele spraw przed wyjściem swojém z sekcyi umorzonych być może.

Sądzimy jednak, iż radząc się tego samego ducha nowych przepisów i dla uniknienia niesnasek, którym one przez zniesienie sądów miejscowych zaradzić chciały, sekcye w ścisłych granicach instrukcyi sprawy zamknąć się powinny; ich bowiem głos zbiorowy tam tylko zdaje się być potrzebny, gdzie sprawa niedostatecznie jest wyświeconą lub jedna ze stron w przedstawieniu swoim mija się z prawdą. — Lecz idźmy jeszcze daléj w ślad tychże samych przepisów.

Po miejscowéj instancyi, sprawa przechodzi do Centralizacyi — Centralizacya przed odesłaniem jéj do właściwego sądu, obowiązaną jest na mocy § 12 przejrzéć i za pośrednictwem téj saméj sekcyi uzupełnić instrukcyą, gdyby coś opuszczonego znalazła; lecz instrukcyi sama nie robi, a tém bardziéj nad sprawą nie opiniuje, zdaniem swojém zdania sędziów nieuprzedza. Inna jest rzecz względem członków pojedynczo zamieszkałych, i względem apelacyi, skoroby w interesie ogólnym założoną być miała; ale i w tenczas jeszcze Centralizacya najmniejszego udziału w sądownictwie nie bierze; podnosząc zaś skargę przeciwko członkowi z żadną sekcyą niepołączonemu lub zakładając apelacyą, wypełnia obowiązki z ogólnego nadzoru wypływające, wszystkim wspólne; koniecznością nakazane i wyraźnym przepisem nowego prawa w § 14 oznaczone; czyli ostatecznie to tylko robi, co dotąd względem tychże samych członków w odosobnieniu zostających, robić była przymuszoną. — Ten konieczny nieuniknione wyjątek, niepozwolił zamieścić wyraźnie ogólnego przepisu, iż wszelka instrukcya w sekcyi tylko i przez

nią samą odbywaną być może ; § jednak 12 niemniéj jest jasny , gdyż mówiąc wyraźnie o pośrednictwie sekcyi i o uzupełnieniu, nie zaś o robieniu instrukcyi , tém samém obowiązku tego od sekcyi nie usuwa i na Centralizacyą go nie przenosi ; inaczéj rozumiejąc pomieszalibyśmy wszelki porządek rzeczy , a prawo któreby pomijało dogodności , jakie sekcya miejscowa w obiaśnieniu sprawy członka swego i w sporządzeniu instrukcyi przynieść może, byłoby zupełnie niedorzeczném.

Pozwalając sobie tych kilku uwag nad raportem z odbytego wotowania, chcieliśmy ułatwić nowemu prawu wejście w wykonanie, sprostować sąd o nim w niektórych punktach jeszcze skrzywiony , i zapewnić dla niego moralne posłuszeństwo. Prawo to ma stanąć na straży porządku wewnętrznego , zabespieczyć interes ogólny związku i niedopuszczać, aby w imieniu jego dobra , jakakolwiek niesprawiedliwość pojedynczym członkom wyrządzoną była ; z celu przeto swego jest zarazem ważne i pożądane. Lecz bogdajbyśmy go jak najrzadziéj pomiędzy siebie przywoływali , i aby porządek , jedność i czystość postępowania związkowych , wynikała raczéj z przejęcia się wielkością celu i świętością wyznawanych zasad , a niżeli z obawy kary i odpowiedzialności.

Z powodu, iż okólnik niniejszy w jednym czasie na wszystkie miejsca przybyć nie może , termin ogólny , od którego to nowe prawo obowiązywać zacznie , na dzień 1 Listopada oznaczamy ; zapewniając zaś zupełną możność jego wykonania , dopełniamy poniżéj obowiązku , jaki toż prawo w § 3. na Centralizacyą włożyło.

Lista alfabetyczna sekcyi które sąd bratni składać mają.

Angers , Avignon , Bordeaux , Clermont , St-Etienne , Hâvre , Laval , Nantes , Paryż , Poitiers , Puy l'evêque , Rouen , Toulouse , Villeneuve.

2. Projekt 16 członków sekcyi Poitiers.

Jeszcze w dniu 22 Sierpnia , przedstawiliśmy Towarzystwu projekt o wyborach na Centralizacyą przez 16 członków z Poitiers podany , z wnioskiem,aby odrzucony został. W skutek tego przedstawienia, nadeszły w bardzo znacznéj liczbie uwagi w zupełności opinią naszę podzielające; lecz ponieważ przy nich znalazły się także i takie, które bądź do całéj bądź do częściowéj myśli projektu przychylają się , oddając go przeto wraz z temi uwagami , pod ostateczną decyzyą T^wa^ , szczegółowych wotów w tym przedmiocie oczekiwać będziemy.

Uwagi te są następujące :

I. Sekcya Châlons wraz z dwoma członkami z Vienne le Château i St-Ménéhould :

« Nie podzielamy ze wszystkiém projektowanéj dyktatury, nie możemy przecież obojętnie patrzyć, aby Centralizacya miała moc głosowania przy wyborach nowych członków. Zastanówmy się nad składem naszego Tw^a i władzą Centralną, a łatwo zobaczymy, iż ta ostatnia mając sobie oddaną zupełną moc działania na zewnątrz, zostaje bez kontroli i władza jéj jest niejako absolutną. Ta nieograniczoność władzy usprawiedliwiona wyjątkowém położeniem naszém, była przecież powodem silnych opozycyj. — Zeszła Centralizacya lepiéj od obecnéj pojmując interes i położenie Tw^a, wyraziła się w okólniku swym, str: 336 « *a nowo » powołani będą sędziami dokonanych przez byłą Centralizacyą czynności, oni je » rozpoznają i wyrok wydadzą; w naszém położeniu to jest jedyny środek naprawienia złego.*» Tak, ten tylko mamy środek kontrolowania zeszłéj Centralizacyi za pomocą nowéj, a wy obywatele (Centralizacya) chcecie nam i ten środek wydrzeć. — Jestże to więc stósownie, abyście wy głosowali na waszych sędziów, tém więcéj potém coście wyznali, iż głosy wasze nie zostają bez wpływu? — Nie możemy podzielać jakoby pięciu członków Centralizacyi, było tém, czém pojedynczy członek Tw^a. Wielka zachodzi różnica. Wy odziani władzą, ogół czuwać powinien, by takowa na złe użytą nie była. Przykłady nauczają, iż najgorliwsi na pozór patryoci zawodzili zaufanie publiczne. Pojmujemy w całém przekonaniu naszéj duszy, iż w położeniu naszém byłoby to jedno, co robić sprawę, wysyłając umyślne komisye śledcze, jak tego chciano przy uwagach o postanowieniu Centralizacyi. My nie widzimy jak tylko jeden środek, to jest zupełnie wolny wybór Centralizacyi bez żadnego udziału schodzącéj instytucyi.

» Może chcecie przybyć w pomoc Towarzystwu, zaradzić niedogodnościom, iż wy więcéj z swego stanowiska znać możecie zdolności pojedyncze. To nie dziś o tém mówić powinniśmy; za późno. Do was należało obywatele (centralizacya) od początku waszéj władzy dawać poznawać ukryte talenta. Tw^o oddawna czuło te potrzebę, i cóż przecież jest zrobionego? — Dziś udzielona wam moc głosowania byłaby szkodliwszą jak kiedyindziéj. Nie znając się Tw^o, poszłoby może za waszym przykładem, i nowa Centralizacya byłaby po waszéj myśli, a my bez kontroli i sądu. Zupełnie było insze położenie zeszłéj Centralizacyi od was. Pierwsza prawie wszystko co działała było jawném, Tw^o nie potrzebowało używać na nią sędziów; bo samo było w możności wyrokować. Wy działacie na inszéj drodze, pozwólcie więc, aby nowa Centralizacya była po naszéj chęci.»

2. *Jeden członek sekcyi Toulouse* niepodzielając projektu w całości jako powtórzenie tego co się dotąd przy wyborach praktykowało i praktykuje, chciałby, aby od drugiego wotowania członkowie Centralizacyi usuniętymi zostali; bo insynując pewnych kandydatów, stawają na zawadzie potrzebnéj dyskusyi, i członkowie podają ciągle tych tylko, których Centralizacya przedstawia. Sądzi daléj, że Centralizacya i z tego jeszcze powodu udziału w wyborach mieć nie powinna, iż przez to, chcąc ustalić swój wpływ i system, mocnąby była dojść do utrzymania pewnych a nie innych osób w instytucyi naczelnéj.

3. *Inny członek tejże sekcyi* uważając wyłączenie Centralizacyi za niewłaściwe, mniema, że projékt znaczne sprowadzić może ulepszenia w wyborach, bo przedstawianie najzdolniejszych i mających za sobą rękojmią pewnéj liczby, wybory trafniejszemi uczynić może.

4. Jeden członek z Metz, w powodach do odrzucenia projektu, myśl jego uważa za pożyteczną, i tylko z przyczyny niestosowności formy oświadcza się przeciwko niemu.

5. Członek z Issoire (*Petinetti*), przypisując wszystko złe w Towarzystwie połączeniu w Instytucyi Naczelnéj dwóch obowiązków, to jest, działań zewnętrznych i węwnętrznych, które według niego, jako przeciwne sobie, w dwóch osobnych instytucyach mieścić się powinny; uważa iż projekt członków z Poitiers zaradzić może, w części przynajmniéj, téj niedogodności; oświadcza się

więc za nim w tém jedynie przekonaniu; lecz będąc przeciwny myśli, aby Centralizacya od udziału przy wyborach usuniętą była, projekt ten stosownie do nowego przeznaczenia układa, i pewne zmiany w nim zaprowadza. Obszerność pisma i jego pomieszanie z kwestyą przekroczenia prawa przez członków samowolnie do Towarzystwa występujących, nie pozwala nam przytoczyć je w całości, albo odosobnić tego co się główněj rzeczy dotyczy; umieszczamy więc sam przerobiony przez niego projekt.

§ 1. Centralizacya obowiązaną jest, co 6 miesięcy listę członków Tow:, obok zwyczajnych okólników załączać. Listy te mają być wedle sekcyi, stosownie do ich obiętości urządzane. Pojedynczo zaś mieszkający, podług alfabetu, poniżéj zamieszczani będą.

§ 2. Na dwa miesiące przed epoką, do wotowania na członków Centralizacyi wyznaczoną, Centr. wezwie wszystkie sekcye i pojedynczo mieszkających członków, aby drogą właściwą, przedstawili Towarzystwu taką liczbę kandydatów, jaka do składu Centralizacyi jest potrzebną. Sekcye przedstawią tych wszystkich, którzy największą w nich liczbę głosów otrzymali; bez względu czy oni do składu miejscowéj lub innéj sekcyi należą.

§ 3. Zebraną w ten sposób liczbę kandydatów, przez sekcye i pojedynczych członków podanych, Centralizacya w osobnéj, na to sporządzonéj liście, przed terminem do wotowania przeznaczonym, Towarzystwu przedstawi.

§ 4. Przy każdém kandydata nazwisku, Centralizacya obowiązaną jest, zamieścić liczbę wotów w sekcyi otrzymanych.

§ 5. Takowe prawo przedstawienia jako i głosowania, zarówno Centralizacyi, jak każdéj innéj sekcyi służy. Z tém jednak zastrzeżeniem; aby kandydaci przez Centralizacyą podani, przy końcu zamieszczonymi bywali; i aby podanie to, żadnemi ze strony Centralizacyi uwagami popieraném nie było.

§ 6. Czyli projektujących *piąty*; jeżeli jako zbyteczny odrzucony nie będzie, w całkowitości przyjmuję.

§ 7. Członkowie, którzy już poprzednich Centralizacyj członkami byli, dla potrzebnego odróżnienia ich od siebie i innych członków Towarzystwa, tak w liście kandydatów do nowéj Centralizacyi przedstawionych, jako i w każdéj innéj literami i numerami obok nazwiska ich położonemi, odróżnianemi będą.

§ 8. Tak jak proponowany 6 w całkowitości zachowuję.

6. *Nakoniec czterech członków z Rennes* odrzucając w zupełności projekt jako zasadom demokratycznym przeciwny, a z drugiéj strony żądając, aby Centralizacya wstrzymała się od wotowania przy nadchodzących wyborach, przytaczają do tego następujące powody: iż wszelkie wota od członków Centralizacyi są i będą zawsze insynuacyą, — że kiedy T^wo^ oddało jéj zewnętrzne działania z ujmą swego wszechwładztwa, winno sobie zachować wolny bez insynuacyi wybór, jedyny sposób obrachowania działań. — Zostawione samemu sobie T^wo^, zrobi wybór wolny i niepotwierdzi partyi, którąby się uformować mogła i do kierunku nad niém dążyła; że wreście Centralizacya wotując, wskazuje już niejako osoby jéj systematu będące, gdy interesem T^wa^ jest odmienić ją w części, aby nowi wchodzący przyjęciem obowiązków dali rękojmią że interesa T^wa^ zewnętrzne na jego myśli i drodze posuwają się do zamierzonego celu.

Lubo projekt 16 członków sekcyi Poitiers, jak najwyraźniéj do jednego tylko celu jest wymierzony, i jedną ma tylko dążność, to jest aby Centralizacya od wotowania przy wyborach jakimkolwiek sposobem usuniętą być mogła, z przytoczonych jednak uwag widzimy, iż niektórzy pojmują go jeszcze w innêm znaczeniu i uważają za środek obe-

znania Twa z członkami, czyli ułatwienia wyborów. Projekt nie traci na tém, będąc jeżeli nie z jednéj, to z drugiéj strony podnoszony, lecz także i nie zyskuje, gdyż za jego całością nawet z czyniących uwagi nikt nie przemawia. Przyjmując na moment te obadwa względy w projekcie, na nie, z powodu uwag, raz jeszcze pokrótce odpowiemy.

Jeżeli zapatrzymy się na projekt z téj strony, z któréj zapatrują się na niego: jeden członek z Tuluzy, jeden z Metz, a nawet, jak się zdaje, członek z Issoire; jeżeli w nim szukać tylko będziemy środka do poznania się wzajemnego, ułatwienia przez to wyborów, pytamy się, co projekt 16 członków z Poitiers w téj mierze nam przynosi, jaką nowość w dotychczasowe urządzenia wprowadza? Podaniem przez większości sekcyjne kandydatów, do poznania osób nie przyjdziemy; bo same podanego nazwisko jeszcze nas nic o nim nie uczy, znajomości naszéj nie pomnaża, wyboru zupełnie samodzielnym nie czyni; uważając zaś to podawanie kandydatów tylko za środek wyprowadzenia na jaw wszystkich celniejszych zdolności w Towarzystwie, które według nieusprawiedliwionego przypuszczenia projektujących dla ogółu zakrytemi być mają, lub za pobudkę i ułatwienie poszukiwań, jakie każdy członek względem kandydatów, na których ma wota położyć, ze swéj strony przedsiębrać winien; czyliż nie mamy tego środka i ułatwienia w dotychczasowych wyborach? Dla osiągnienia podobnego wypadku, projektujący wprowadzają do wyborów kandydaturę, przez powołanie do niéj samych tylko większości sekcyjnych, czynią ją wyłączną i wszystkich potrzeb nieprzewidującą, zmniejszają nawet pobudki nabywania znajomości członków, i zupełnie przytępiają wybory, gdy tym czasem Towarzystwo, przy dzisiejszych urządzeniach, wotuje naprzód bezpośrednio; każdy członek sam sobie zostawiony, szuka z troskliwością na kogo wota swoje ma położyć; zawczasu już nabywa potrzebnych o osobach wiadomości, a drogi do tego prowadzące jak są liczne, tak też dla nikogo trudne i niewzbronione; jeżeli zaś przy pierwszych wyborach, wola większości nie zgodzi sie na jedne i też same osoby, w takim razie dopiero rozpatruje się w zebranych z całego ogółu wotach, i skłania zdanie swoje za tą propozycyą, która mu najwięcéj rękoimi przedstawić może. Ma więc Two w dotychczasowém urządzeniu wyborów i sposobność wyprowadzenia na jaw wszystkich mniéj znanych mu zdolności, i ułatwienia z poprzednich propozycyj wynikające; ma je w daleko wyższym stopniu, mniéj jednak tępą projektujących kandydaturą, i temi wszystkiemi nieprzyzwoitościami, które ona tak pośrednio jak bezpośrednio za sobą pociąga. Pod względem przeto ułatwienia i usamodzielnienia wyborów, projekt 16 członków z Poitiers jest nie tyl-

ko żaden, ale nawet samemu sobie i interesowi Towarzystwa przeciwny; uwagi zaś podnoszące go z téj strony, więcéj przyjąć można za uczuwaną potrzebę zrobienia jeszcze większych ułatwień nad te, które się już w dotychczasowém urządzeniu znajdują, a niżeli za poparcie projektu.

Przejdźmy teraz do właściwego zamiaru projektujących, to jest do wyłączenia Centralizacyi od wyborów, i zastanówmy się nad podawanemi przez nich środkami w stosunku celu. Z téj drugiéj strony, podnoszą projekt: uwagi sekcyi Châlons ze znoszącymi się, jednego członka z Toulouse i czterech z Rennes, nieledwo na jednéj i téj saméj myśli oparte; lecz powody jakie przytaczają, są wyczerpane z mylnego pojęcia rzeczy, a roztrząsając je w szczególności, nie znajdziemy żadnego nowego argumentu, któryby za projektem przemawiał.

Projekt dla poparcia uprzedzeń swoich wyosabnia Centralizacyą z Towarzystwa, porównywa ją z władzą w narodzie, na zawsze jednym osobom daną lub przywłaszczoną, każe się obawiać w niéj oddzielnego interesu i innéj myśli, gdy tym czasem jak związek polityczny nie może być porównany ze społeczeństwem, tak Instytucya głównemi interesami związku kierująca, z niego i przez niego powstała, czasowa, we wspólnych siłach, siły własne czerpiąca, nie może mieć oddzielnego interesu od całości, a tém bardziéj nie może się opierać na innéj myśli. Związek polityczny jest niepodzielny, jego istota na jedności zależy; uważając przeto Centralizacyą za obcy i niejednorodny z Towarzystwem pierwiastek, odosobniając ją od niego, popełnialibyśmy niepojęty błąd przeciwko najprostszemu pojęciu własnéj istoty.

Projekt i uwagi kładą za powód niedowierzania, i nim usprawiedliwiają potrzebę ciągłéj nieufności, że Centralizacya ma sobie wyłącznie powierzony kierunek działań zewnętrznych, jest w tym względzie bez widocznéj kontroli i sama sobie zostawiona; lecz projekt i uwagi zapominają o tém, że skuteczność tychże działań zewnętrznych naprzód od ufności Towarzystwa w swoich powiernikach zależy. Jakiémże prawém Towarzystwo mogłoby żądać, ażeby jego Centralizacyi na zewnątrz wiara i ufność daną była, gdyby w niéj samo wiary i ufności nie miało? Mandat Centralizacyi jest nieograniczony; środki jakich używa jéj saméj zostawione; ale co do podstawy działań zewnętrznych, o którą właśnie projektującym najwięcéj idzie, ta jest zupełnie od skrzywienia zabespieczoną; gdyż Towarzystwo położywszy ją w aktach swoich publicznych, już przez to samo w jego imieniu przemawiającym, drogę do jéj przeistoczenia zamknęło.

Nakoniec projekt i uwagi jedyną rękoimię w wyborach kładą — nie przeczymy temu; lecz nie zgadzamy się z sekcyą Châlons i czterema

członkami z Rennes, aby ta rękoimia w ten sposób rozumianą była, iż członkowie nowo do Centralizacyi wchodzący są kontrolerami przez Towarzystwo wysłanymi dla sprawdzenia działań zewnętrznych schodzącéj Centralizacyi. — W takim razie przy każdym kończącym się peryodzie rocznym, Centralizacya jeżeli niezupełnie, to przynajmniéj w większéj połowie swojéj zmienionąby być musiała; gdy tymczasem ostatecznym celem wyborów ta zmiana nie jest: natura zaś powierzanych Centralizacyi czynności, więcéj za jéj ustaleniem, a niżeli za ciągłą przemianą mówi. Powołane zdanie przez sekcyą Châlons zeszléj Centralizacyi, bynajmniéj jéj rozumienia nie wspiera, a naszemu się nie sprzeciwia: Towarzystwo mając wiele sposobności do wyrozumienia kierunku działań zewnętrznych, szczególniéj zaś do ocenienia właściwych przymiotów osób u tego kierunku stojących, zawiedzione w pierwszym sądzie swoim przy zwyczajnych wyborach, może je każdego razu odwołać i innemi zastąpić; a wtenczas, mówi zeszła Centralizacya, nowo powołani będą właściwymi sędziami dokonanych przez byłą Centralizacyą czynności. Środek przeto przez zeszłą Centralizacyą wymieniony, jest środkiem nadzwyczajnym, i nie kontrolą peryodycznie się powtarzającą, ale zapobieżeniem dostrzeżonemu już złemu. Właściwą kontrolą Centralizacyi jest samo T^wo^, ono zna najlepiéj osoby, którym kierunek działań swoich powierzyło, ono przypatruje się bez przerwy ich postępowaniu, ruchom i myślom, — wszakże prace wewnętrzne Towarzystwa są słonecznem odbiciem prac jego zewnętrznych, jedna myśl jedno pojęcie im przewodniczy, gdyby więc T^wo^ w tém odbiciu nie widziało obrazu swego, gdyby w czynnościach wewnętrznych znalazło oznaki niepojęcia, oziębłość lub siły nieodpowiednie, natychmiast byłoby ostrzeżone przez siebie samego, iż albo działania zewnętrzne nie idą po jego myśli, alboteż nieumiejętnie są kierowane.

Wychodząc projekt z tych błędnych pojęć któreśmy wyżéj przytoczyli i rozebrali, nie mógł naznaczyć sobie celu jak tylko im odpowiadający; i skłonić się za wyborem środków raz niestosownych, a drugi raz szkodliwych. — Znamy dotychczasowe urządzenie wyborów — wiemy, iż podług nich Towarzystwo naprzód samo przez indywidualne wota członków ogółu wolą swoję obiawia, późniejszemu zaś wotowaniu, przychodzą w pomoc ogłaszane wykazy z wotów poprzednich, wraz z dołożonemi wotami Centralizacyi; i tym sposobem rzecz wyborów, niejako za wspólną naradą, i porozumieniem się między wszystkiemi członkami Towarzystwa daléj jest prowadzona. Cóż projekt na to miejsce podstawia? — Wyłącza Centralizacyą, a wybory T^wa^ poprzedza kandydaturą przez większości sekcyjne dokonywaną. Wyłączenie Centralizacyi oparte na powodach nieufności, obawy i uważania jéj za różne od

całego T^wa^ ciało, już samo w sobie jest szkodliwe, ponieważ na zewnątrz nieufność obudzając, zmniejsza jedyną siłę, jaką my tylko w zgodzie i we wspólności natężeń naszych znaleść możemy ; lecz wyłączenie to żadną potrzebą nieusprawiedliwione szkodzi jeszcze samym wyborom, czyni je mniéj jakby być mogły oględnemi, przy wspólnéj naradzie pozbawia działania zewnętrzne najwłaściwszego im głosu, i nie dozwala z całą ścisłością zachować względu na doskonałą jedność, która jeżeli w całym politycznym związku, to tém bardziéj w naczelnym kierunku niezbędnie jest potrzebną. O proponowanéj kandydaturze zdaje się że już i teraz i poprzednio dosyć mówiliśmy; jako środek pomocniczy, wyborem jest ona niższą od dzisiejszych urządzeń ; jako zaś przeznaczona na zastępstwo wyłączonéj Centralizacyi, nie tylko celowi swemu odpowiedzieć nie może, ale nadto wybory dotąd czujne, niepodległe i z wszelkiemi potrzebami skombinowane znacznie pogorszy.

Takie mając od początku pojęcie o projekcie 16 członków sekcyi Poitiers byliśmy za jego odrzuceniem. Urządzeń dotychczasowych względem wyborów nie uważamy za bezwzględnie doskonałe i nie odmienne; lecz projektu który zamiast poprawy psuje to, co dotąd dobrego w nich widzimy, który rozdziela Centralizacyą od ogółu T^wa^, w motywach swoich zasiewa nieufność i rzuca wątpliwości, a przytém o całym związku jak najmylniejsze i najniekorzystniejsze mieści wyobrażenia, pod żadnym względem ani podzielać, ani nawet za poszukiwania ku dobru T^wa^ skierowane uważać nie mogliśmy. — Podnoszące go z odmiennych stron lub pojedynczych myśli uwagi, nie zmieniły w nas o nim pierwotnego przekonania; przedstawiając je przeto wraz z projektem pod ostateczną decyzyą T^wa^, dawniejszą konkluzyą o odrzucenie tego projektu ponawiamy.

---

3. *Decyzya względem powtórnego Przyjęcia do Towarzystwa.*

Przedstawieni do powtórnego przez Tow. przyjęcia : Bychawski Antoni i Drewnicki Leon, uzyskali przychylne dla siebie wota.

Względem pierwszego wotowało 479 ; za przyjęciem 476, przeciw 3.

Względem drugiego wotowało 471 ; za przyjęciem 466, przeciw 5.

Według kompletu zatém w poprzednim okólniku ustanowionego, obadwa do Towarzystwa przyjęci zostali.

Napomnienie Publiczne.

« Sekcya Poitiers mając sobie przedstawiony okólnik N° 11 w którym członkowie sekcyi naszéj : Arkuszewski Julian, Jabłoński Józef, Kozikowski Ignacy, Sochaczewski Piotr, Szyszko Konstanty, Sabbatyn Karól, Sabbatyn Władysław, są oddani pod sąd, i zarazem pismo sekcyi Nantes które tychże do wykreślenia podaje : *Zważywszy* iż ci członkowie rzeczywiście prawo przekroczyli, występując do T^wa^ nie legalną drogą, *zważywszy* że dla zapobieżenia nieładowi, jaki się wkrada przez gwałcenie przepisów ogólnych, surowo należy karać tych co się takowych dopuszczają, *zważywszy* jednak że z całego postępowania tych obyw: nie daje się widzieć nic takiego coby było przeciwne sprawie demokratycznéj i coby dążyło do zburzenia T^wa^, *zważywszy* iż w teraźniejszém wyjściu do T^wa^ złéj chęci upatrywać nie można, *zważywszy przeto* że tam gdzie niema złéj dążności kara zmniejszoną być winna, sekcya w moc § 83 Ustawy Org: wspomnionych obywateli na publiczne napomnienie wskazuje.

Wotów stanowczych względem projektu 16 członków sekcyi Poitiers, w expedycyach przyszłego miesiąca oczekujemy.

Poitiers, dnia 15 Października, 1838 roku.

Sekretarz
W. Darasz.

Prezydujący z kolei
W. Breański.

POITIERS.— W DRUKARNI F.-A. SAURIN.